

Man skall läsa gamla verk!

Olda Vancata

Jag fick låna en tjeckisk bok om bi-odling utgiven 1909. Man skulle tro att där finns inget att hämta. Vi borde idag vara förbi både kunskaps- och teknikmässigt. Jag är numera inte så säkert på det.

Redan då ironiserade man över 'den erfarne' biodlaren utifrån hans råd till nybörjaren på det här viset: 'Jag uppmärksammar visserligen allt nytt som händer när det gäller biodling, men är inte så enfaldig att lägga alltför stor vikt vid det för att införa det i mitt sätt att sköta mina bin. Konstifika saker ligger inte för mig och jag går in i samhällena bara när det är nödvändigt. Bland alla nymodigheter finns saker som ibland är bra, ibland inte. Vissa saker passar kanske bara i en typ av landskap eller för en vis typ av kupa eller bara för en vis typ av biodlare. Därför är det bästa att inte ta risken och strunta i alla tips och göra det efter sitt huve'.

Det man ser runtomkring sig stämmer i mångt och mycket än idag.

Vad mera intressant har jag funnit där? Massor. Här kommer åtminstone tre små saker.

Vax

Bivax har en specifik vikt 0,960 - 0,972 och smältpunkt 62-630 C. Det kan hända att i vaxet är inblandade saker som inte har där att göra. Paraffin och/eller ceresin. Speciellt paraffin är inte bra, för att den har lägre smältpunkt än bivaxet, vilket kan orsaka att en vaxkaka utbyggt från sådan material inte har samma hållfasthet vid höga temperaturer, som kan förekomma i kupan. Bina tycker inte om att bygga ut kakor som har främmande substanser inblandade.

När vi inte är säkra på att det är paraffin eller andra saker inblandade i vaxet, då skickar vi vaxet på en krånglig och kostsam analys. Vad gjorde man då? Jo, de hade lösningen på problemet även för den enkla biodlaren. Man

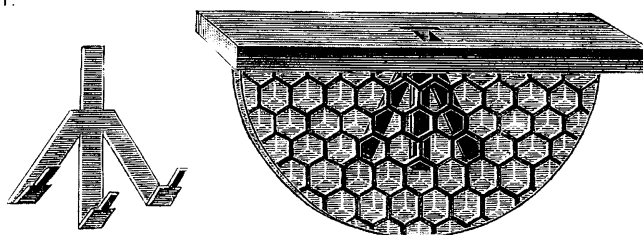
utgår ifrån att paraffin och ceresin har mycket lägre specifik vikt än bivax och kallar testmetoden - vattenprovet.

Man tar en bit jungfruvax (vit, ny-

Låga ramar

Låga ramar (shallow) börjar bli mer och mer populära. I och med detta faller behovet att tråda ramen bort. I

Bild 1.

ligen utbyggd) och lägger det i en glasbägare med vatten. Det flyter. Man börjar hålla i sprit i vattnet (man 'späder' ut vattnets specifika vikt), tills vaxet börjar sjunka undan för undan tills den snuddar botten. Då har vattnets specifika vikt blivit lika med vaxets. Lägger man in en bit vax som innehåller 50% paraffin, då flyter den. Vax med 10% paraffin flyter nästan, men visar tendenser att bara snudda vid ytan.

Vax med 5% paraffin kan 'hänga' i vätskan någonstans mellan ytan och botten. Man rekommenderade att 'för-falska' vaxet med paraffin (50, 10 och 5%) själv och bereda motsvarande antal spritblandade vattenlösningar så att man kunde själv vid behov kontrollera vaxets äkthet och graden av paraffininblandningen.

Bild 3.

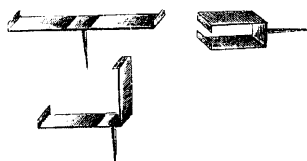

Bild 2.

Gadden 1-97 fanns ett tips på spår i övre och i nedre listen för att kunna skjuta in vaxkakan och spara massor med arbete. Jag vet inte hur många som har gjort det eller vill göra det med be-

fintliga ramar. Förr i tiden (trots att man redan då smälte in trådarna med elström) fanns att köpa diverse 'hakar' och klipps (se bild 1-3) som kunde hålla vaxkakan på plats. Det som tilltalar mig mest är en par klämmor man träder på sidolisten från bägge sidor och vaxet fixeras på plats (bild5). Det borde inte vara svårt att få dessa klämmor gjorda.

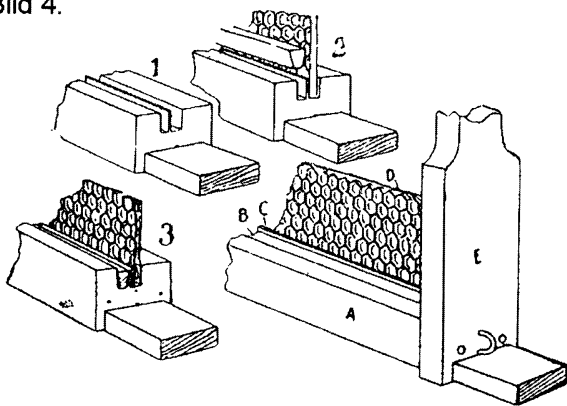
Det här med spåret var inte obekant då heller, fast man hade bara ett spår i övre listen och 'kilade' fast vaxkakan (bild 4).

Breda ramar

Man tänkte även i ekonomiska termer redan då. Man rekommenderade i skattelådor bredare ramar (så att avstån-

det mellan mitten av ramarna skulle vara upp till 44 mm) och som argument använde man: om man skalar av med avtäckningskniven 2 mm från varje sida, blir förlusten vid 20 mm

Bild 4.

bred ram (dvs honungen som följer med täckvaxet) upp till 16%. Är ramen 35 mm bred och vid samma 'avskalning', blir förlusten bara 11,4%. Siffrorna kan givetvis variera beroende på hur lätt på handen man är vid avtäckningen - men principen består.

Historiken

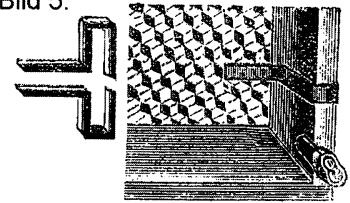
Även den historiska biten är intressant. Det första skriftliga bevis på att man bedrev någon slags biodling finns i stadgar för många kloster där 'honungskomster' förekommer. Den allra

första är från 993. Under medeltiden var biodlingen uppdelat till 'bondebiodling' och 'skogsbiodling'. Skogsbiodlarna som hade eget skrå erhöll särskilda rättigheter från Karl IV

1350 (han är en än idag mycket uppskattad kung. Han byggde i Prag den första stenbron i Europa, grundade första universitet i Europa och planterade vindruvor i Tjeckien). Ett mycket viktigt händelse för biodlingen var när kejsarinnan Maria Teresia anbefallde i sitt 'Patent' 1776 att i Tjeckien skulle startas en

skola där man skulle utbilda biodlare. Biodlarna blev även befriade från 'tiondet'. Alla fick flytta sina samhällen och placera dem efter eget behag och sälja både vax och honung fritt. Biodlingen premierades via stimuleringsåtgärder och varje biodlare fick 2-4 dukater som bidrag (detta upphörde 1792). Första lärobok i biodling på tjeckiska gavs ut 1779. Man uppskattar antalet samhällen bara i Tjeckien på den tiden till 60 000. Det första allmänna 'Biodarförbundet' bildades 1845. Första tidskriften började

Bild 5.

tryckas 1875. Redan då hade man regelbundna 'kongresser'. På den XI kongressen (med dagens terminologi) den 16 augusti 1894 antog man ett gemensamt rammått, 10 x10 tum.

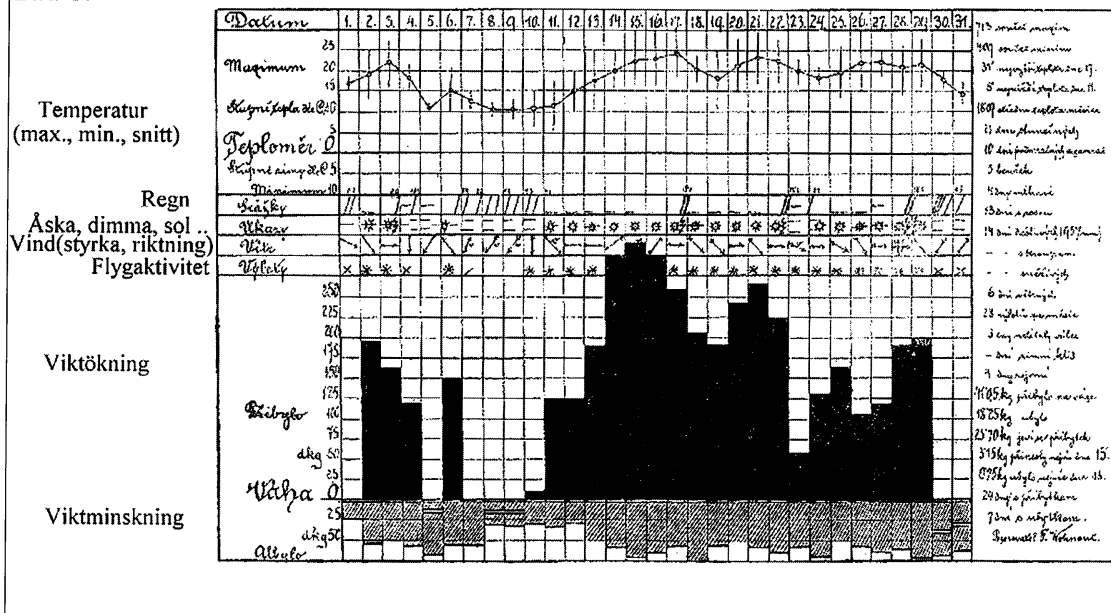
I Mähren (Morava) grundades första föreningen för hela Mähren 1854. Gemensamt rammått bestämdes 1866 och 1904 även standard för låga rammar.

Anteckningar

Man betonade vikten av att föra anteckningar, för att skapa förståelse för olika faktorer som påverkar nektarinsamlingen. Man rekommenderar att en 'medelkupa' i bigården borde stå på våg och att man borde väga kupan 2x per dag (innan bin har börjat flyga, efter att bin har börjat flyga). Man hade tre olika slags blanketter. En för månadsredovisning, en för hela året och en för endagsobservationer. I boken finns bl.a. 4 exempel för endagsobservationer för bra drag, dåligt drag, plötsligt regn och slutligen åska.

Här kommer 'enmånadsexempel (bild 6).

Bild 6.

Journalblad för en månad.